ВІСНИК ЛЬВІВ. УН-ТУ
Серія мех.-мат. 2000. Вип. 57. С. 158–161

VISNYK LVIV UNIV.
Ser. mech.-math. 2000. No. 57. P. 158–161

УДК 539.3

ПЛОСКА ДЕФОРМАЦІЯ ТІЛА З ПЕРІОДИЧНИМИ СИСТЕМАМИ ЖОРСТКИХ ЕЛІПТИЧНИХ ВКЛЮЧЕНЬ

Мирон Стадник, Ігор Горбачевський

Український державний лісотехнічний університет

Розглянемо безмежне ізотропне пружне тіло, що містить одне або систему абсолютно жорстких тунельних включень, ідеально зчеплених з основним матеріалом (матрицею). Початок прямокутної системи координат $Oxyz$ збігається з геометричним центром поперечного перерізу одного з включень, а вісь Oy – з його циліндричною віссю. Поперечні перерізи включення, перпендикулярні до осі Oy, мають форму еліпсів, що описуються так: $z = \pm h(x) = \pm\sqrt{a^2 - x^2}/\beta$ $(\beta = a/c >> 1)$. На нескінченності до тіла прикладені рівномірно розподілені зусилля розтягу p, що діють вздовж осі Oz і викликають в однорідному тілі тензор напружень $\hat{\sigma}^0$ і вектор переміщень $\vec{u}^0$. У тілі реалізується плоска деформація. Необхідно визначити концентрацію напружень у матриці поблизу дефектів, а також напруження у включеннях.

Випадок ізольованого включення. Введемо поняття суми $(A)_*$ і стрибка $[A]_*$ величини A на поверхнях $z = \pm h(x)$, $-\infty < y < \infty$ включення $(A)_* = A^+ + A^-$, $[A]_* = A^+ - A^-$, де $A^\pm = A|_{z=\pm h(x)}$. Поставлена задача зводиться [3] до крайової задачі теорії пружності для безмежного тіла з включенням, на поверхнях якого виконуються умови

$$\left[u_z^в\right]_* = 0; \qquad \left[u_x^в\right]_* = 0, \qquad (x, y) \in S, \tag{1}$$

де S – серединна область включення, для якої $-a \le x \le a$, $-\infty < y < \infty$, $z = 0$; $u_z^в$ – компонента вектора переміщення у вибраній системі координат.

Для розв'язування задачі використаємо відомий [3] підхід, за яким концентрацію напружень поблизу дефекта можна обчислювати через стрибки напружень і переміщень відповідної сингулярної задачі для тіла з математичним розрізом S, на поверхнях якого діють невідомі напруження

$$\tilde{\sigma}_{zx}^{\pm} = -\sigma_{zx}^{0\pm} + \sigma_{zx}^{в\pm}; \qquad \tilde{\sigma}_{zz}^{\pm} = -\sigma_{zz}^{0\pm} + \sigma_{zz}^{в\pm}, \qquad (x, y) \in S, \tag{2}$$

що спонукають переміщенню $\tilde{u}_z = u_z^в - u_z^0$. Зв'язок між ними в S є відомим [3].

Розв'язок задачі для однорідного (бездефектного) тіла при заданому навантаженні задається формулами $\left[u_z^0\right]_* = p(1-\mu)h(x)/G$; $\left(\sigma_{zz}^0\right)_* = 2p$, де G і μ – модуль зсуву та коефіцієнт Пуассона матеріалу матриці.

Для побудови сингулярного інтегрального рівняння (СІР) задачі використаємо математичні залежності [3], які описують зв'язок між напруженнями та деформаціями на поверхнях включення

$$\partial\left(u_x^в\right)_* / \partial x = 0; \qquad \partial\left(u_z^в\right)_* / \partial x = 0. \tag{3}$$

Підставляючи відповідні вирази у (3), зводимо задачу до знаходження стрибка невідомих напружень $\left[\tilde{\sigma}_{zx}\right]_*$ з рівняння

$$\int_{-a}^{a} \frac{[\tilde{\sigma}_{zx}]_*}{t-x} dt = -\frac{4p\pi\mu(1-\mu)}{3-4\mu} + \frac{2G(1-2\mu)}{3-4\mu} \int_{-a}^{a} \frac{[\tilde{u}_z]'_*}{t-x} dt, \quad [\tilde{u}_z]'_* = d[\tilde{u}_z]_* / dt. \tag{4}$$

Його розв'язок знаходимо, використовуючи відоме значення $[\tilde{u}_z]_* = -p(1-\mu)h(x)/G$. Він має такий вигляд:

$$[\tilde{\sigma}_{zx}]_*^{(із)} = 2p(1-\mu)(1-2\mu-2\mu\beta)(\beta(3-4\mu))^{-1} x / \sqrt{a^2 - x^2}, \quad |x| \le a. \tag{5}$$

Коефіцієнт інтенсивності напружень (КІН) K_I для сингулярної задачі (2) можна [2] обчислити за формулою

$$K_I = -\lim_{x\to a} \sqrt{2\pi(a-x)} \left\{ \frac{G}{2(1-\mu)} [\tilde{u}_z]'_* + \frac{1-2\mu}{4(1-\mu)} [\tilde{\sigma}_{zx}]_* \right\}, \tag{6}$$

звідки знаходимо значення КІН для ізольованого включення

$$K_I^{(із)} = p\sqrt{\pi a} \left(\mu\beta(1-2\mu) - 2(1-\mu)^2\right) / (\beta(3-4\mu)). \tag{7}$$

Спрямувавши $\beta \to \infty$, з формули (7) отримаємо (з точністю до позначень) значення K_I для абсолютно жорсткого лінійного включення [1]. Напруження $\sigma_{zz}^в$ на поверхнях включення обчислюють на підставі виразів (2)

$$\sigma_{zz}^{в\,(із)} = p(1-\mu)[2(1-\mu) + \beta(3-2\mu)] / (\beta(3-4\mu)), \tag{8}$$

а торцеві напруження $\sigma_{xx}^в$ – за формулою [2]

$$\sigma_{xx}^в(x) = \sigma_{xx}^0(x) - \frac{1}{2h(x)} \int_{-a}^{x} \left[\sigma_{zx}^в\right]_* dt, \tag{9}$$

$$\sigma_{xx}^{в(із)}(x) = p(1-\mu)(1-2\mu-2\mu\beta)/(3-4\mu). \tag{10}$$

Згідно з принципом мікроскопа [2, 4] напруження у матриці поблизу включення можуть визначатися через розв'язок крайової задачі (1)

$$\sigma_{zz}\big|_{x=\pm a} = 2\beta K_I / \sqrt{\pi a} + \tilde{\sigma}_{xx}(a) + p. \tag{11}$$

На підставі співвідношень (7) і (11) знайдемо, що

$$\sigma_{zz}^{(із)} = p\mu(1-2\mu-2\mu\beta)/(3-4\mu). \tag{12}$$

За умов плоского напруженого стану (ПНС) вираз (12) збігається з відомим [4].

Періодична система компланарних включень. Нехай у тілі розташована компланарно і періодично (період d) безмежна система однакових еліптичних тунельних включень. У цьому випадку з врахуванням періодичності та симетрії задача зводиться до такого СІР:

$$\int_{-a}^{a} [\tilde{\sigma}_{zx}]_* \operatorname{ctg}\frac{\pi(t-x)}{d} dt = -\frac{4pd\mu(1-\mu)}{3-4\mu} + \frac{2G(1-2\mu)}{3-4\mu} \int_{-a}^{a} [\tilde{u}_z]'_* \operatorname{ctg}\frac{\pi(t-x)}{d} dt \tag{13}$$

стосовно $\left[\tilde{\sigma}_{zx}\right]_*$. Використаємо подання ядра цього рівняння у вигляді ряду

$$\operatorname{ctg}\frac{\pi(t-x)}{d} \cong \frac{d}{\pi(t-x)} - \frac{\pi}{3d}(t-x) - \frac{\pi^3}{45d^3}(t-x)^3 - \frac{2\pi^5}{945d^5}(t-x)^5 - \ldots;$$

$$\frac{|t-x|}{d} \leq \lambda = \frac{2a}{d} < 1.$$

Розв'язок шукатимемо в такому вигляді:

$$[\tilde{\sigma}_{zx}]_* = \left(A_0 + A_2x^2 + A_4x^4\right)x\Big/\sqrt{a^2-x^2},$$

де коефіцієнти A_0, A_2, A_4 підлягають визначенню. Прирівнюючи в рівнянні (13) ліворуч й праворуч коефіцієнти при однакових степенях x знайдемо, що

$$[\tilde{\sigma}_{zx}]_* = \frac{2p(1-\mu)}{\beta(3-4\mu)}\left[1 - 2\mu - 2\mu\beta\left(A_0^{(1)} + \frac{x^2}{d^2}A_2^{(1)} + \frac{x^4}{d^4}A_4^{(1)}\right)\right], \tag{15}$$

де $$A_0^{(1)} = 1 + \frac{\pi^2\lambda^2}{3\cdot 2^3} + \frac{7\pi^4\lambda^4}{3^2\cdot 5\cdot 2^7} + \frac{31\pi^6\lambda^6}{3^3\cdot 5\cdot 7\cdot 2^{10}} + o\left(\lambda^6\right),$$

$$A_2^{(1)} = \frac{\pi^4\lambda^2}{3\cdot 5\cdot 2^3} + \frac{41\pi^6\lambda^4}{3^3\cdot 5\cdot 7\cdot 2^6} + \frac{67\pi^8\lambda^6}{3^4\cdot 5^2\cdot 7\cdot 2^7} + o\left(\lambda^6\right),$$

$$A_4^{(1)} = \frac{\pi^6\lambda^2}{3^3\cdot 7\cdot 2^2} + \frac{83\pi^8\lambda^4}{3^4\cdot 5\cdot 7\cdot 2^7} + \frac{2173\pi^{10}\lambda^6}{3^2\cdot 5\cdot 7\cdot 11\cdot 2^{10}} + o\left(\lambda^6\right).$$

За формулою (6) знаходимо значення КІН K_I для цього випадку

$$K_I = K_I^{(is)}\left[1 + \mu\beta(1-2\mu)F(\lambda)\Big/\left(\mu\beta(1-2\mu) - 2(1-\mu)^2\right)\right], \tag{16}$$

причому $F(\lambda) = \dfrac{\pi^2\lambda^2}{3\cdot 2^3} + \dfrac{19\pi^4\lambda^4}{3^2\cdot 5\cdot 2^7} + \dfrac{55\pi^6\lambda^6}{3^3\cdot 7\cdot 2^{10}} + o\left(\lambda^{10}\right)$. Спрямувавши $\beta \to \infty$ та за умов ПНС, з (16) отримаємо КІН [1] для пластини з жорсткими лініями.

Напруження у включеннях та в матриці визначають залежностями

$$\sigma_{zz}^{в}(x) = \sigma_{zz}^{в(is)}\left\{1 - \frac{2(1-\mu)}{2(1-\mu)+\beta(3-2\mu)}\left[\frac{\pi^2\lambda^2}{3\cdot 2^3} + \frac{\pi^4\lambda^4}{15\cdot 2^7} + \frac{\pi^6\lambda^6}{3^3\cdot 7\cdot 2^9} + \frac{x^2}{d^2}\left(\frac{\pi^4\lambda^2}{15\cdot 2^3} + \right.\right.\right.$$

$$\left.\left.\left. + \frac{\pi^6\lambda^4}{63\cdot 2^5} + \frac{\pi^8\lambda^6}{45\cdot 2^{10}}\right) + \frac{x^4}{d^4}\left(\frac{\pi^6\lambda^2}{3^3\cdot 7\cdot 2^2} + \frac{\pi^8\lambda^4}{3^2\cdot 5\cdot 2^7} + \frac{\pi^{10}\lambda^6}{3^3\cdot 11\cdot 2^8}\right)\right]\right\}, \quad |x| \leq a, \tag{17}$$

$$\sigma_{xx}^{в}(\pm a) = \sigma_{xx}^{в(is)}F_1(\lambda); \qquad \sigma_{zz}\big|_{x=\pm a} = \sigma_{zz}^{(is)}F_1(\lambda), \tag{18}$$

де $F_1(\lambda) = 1 + 2\mu\beta/(2\mu\beta - (1-2\mu))F(\lambda)$. Вирази $K_I^{(is)}$, $\sigma_{zz}^{в(is)}$, $\sigma_{xx}^{в(is)}$, $\sigma_{zz}^{(is)}$ даються відповідними формулами п.1.

Періодична система паралельних включень. У цьому разі у тілі періодично вздовж осі Oz розташована нескінченна система включень, серединні площини яких паралельні. Аналогічно, як і в попередньому пункті, задача зводиться до СІР

$$\int_{-a}^{a}[\tilde{\sigma}_{zx}]_* L(t,x)\,dt = -\frac{4pd\mu(1-\mu)}{3-4\mu} + \frac{2G(1-2\mu)}{3-4\mu}\int_{-a}^{a}\left[\tilde{u}_z\right]'_* L(t,x)\,dt, \quad |x| \leq a, \tag{19}$$

причому $L(t,x) = 2\,\mathrm{cth}\,\dfrac{\pi(t-x)}{d} - \dfrac{\pi(t-x)}{d}\,\mathrm{cosech}^2\,\dfrac{\pi(t-x)}{d}$. Провівши дії, схожі до дій у попередньому розділі, знайдемо, що напруженнями

$$[\tilde{\sigma}_{zx}]_* = \frac{2p(1-\mu)}{\beta(3-4\mu)}\left[1-2\mu-2\mu\beta\left(B_0^{(1)}+\frac{x^2}{d^2}B_2^{(1)}+\frac{x^4}{d^4}B_4^{(1)}\right)\right], \tag{20}$$

де $B_0^{(1)} = 1-\dfrac{\pi^2\lambda^2}{2^3}+\dfrac{5\pi^4\lambda^4}{3\cdot 2^7}-\dfrac{17\pi^6\lambda^4}{3^2\cdot 2^{10}}+o\left(\lambda^6\right)$; $\quad B_2^{(1)} = \dfrac{\pi^4\lambda^2}{3\cdot 2^3}-\dfrac{13\pi^6\lambda^4}{3^3\cdot 2^6}+$

$$+\frac{\pi^8\lambda^6}{3^3 2^5}+o\left(\lambda^6\right); \qquad B_4^{(1)} = -\frac{\pi^6\lambda^2}{3\cdot 2^2}+\frac{47\pi^8\lambda^4}{3^3\cdot 5\cdot 2^7}-\frac{221\pi^{10}\lambda^6}{3^4\cdot 5\cdot 2^{10}}+o\left(\lambda^6\right). \tag{21}$$

КІН K_I у цьому випадку дорівнює

$$K_I = K_I^{(iz)}\left[1-\mu\beta(1-2\mu)\Phi(\lambda)\big/\left(\mu\beta(1-2\mu)-2(1-\mu)^2\right)\right], \tag{22}$$

де $\Phi(\lambda) = \dfrac{\pi^2\lambda^2}{2^3}-\dfrac{3\pi^4\lambda^4}{2^7}+\dfrac{247\pi^6\lambda^6}{3^3 2^{10}}+o\left(\lambda^{10}\right)$.

Розв'язок поставленої задачі задається формулами

$$\sigma_{zz}^{в}(x) = \sigma_{zz}^{в(iz)}\left\{1+\frac{2(1-\mu)}{2(1-\mu)+\beta(3-2\mu)}\left[\frac{\pi^2\lambda^2}{2^3}-\frac{\pi^4\lambda^4}{3\cdot 2^7}+\frac{\pi^6\lambda^6}{3^3\cdot 2^8}-\frac{x^2}{d^2}\left(\frac{\pi^4\lambda^2}{3\cdot 2^3}-\right.\right.\right.$$

$$\left.\left.\left.-\frac{\pi^6\lambda^4}{3^2\cdot 2^5}+\frac{\pi^8\lambda^6}{5\cdot 2^{10}}\right)+\frac{x^4}{d^4}\left(\frac{\pi^6\lambda^2}{3^3\cdot 2^2}-\frac{\pi^8\lambda^4}{5\cdot 2^7}+\frac{\pi^{10}\lambda^6}{3^3\cdot 2^8}\right)\right]\right\}, \quad |x|\le a; \tag{23}$$

$$\sigma_{xx}^{в}(\pm a) = \sigma_{xx}^{в(iz)}\Phi_1(\lambda); \qquad \sigma_{zz}\big|_{x=\pm a} = \sigma_{zz}^{(iz)}\Phi_1(\lambda), \tag{24}$$

де $\Phi_1(\lambda) = 1-2\mu\beta/(2\mu\beta-(1-2\mu))\,\Phi(\lambda)$.

1. *Бережницкий Л. Т., Панасюк В. В., Стащук М. Г.* Взаимодействие жестких линейных включений и трещин в деформируемом теле. – К.: Наук. думка, 1983. – 288 с.
2. *Стадник М. М.* Метод розв'язування тривимірних термопружних задач для тіл з тонкими включеннями // Фіз.-хім. механіка матеріалів. – 1994. – Т. 30, № 6. – С. 30–40.
3. *Стадник М. М., Горбачевський І. Я.* Пружна задача для тіла з тонким тунельним включенням овальноподібної конфігурації // Доп. НАН України. Сер. А. – 1997. – № 8. – С. 82–87.
4. *Черепанов Г. П.* Механика разрушения композиционных материалов. – М.: Наука, 1983. – 296 с.

PLANE DEFORMATION OF A BODY WITH THE PERIODICAL ARRAYS OF RIGID ELLIPTICAL INCLUSIONS

Myron Stadnyk, Ihor Horbachevskyj

Ukrainian state forestry engineering university

The infinite elastic body under normal tension containing the complanar and parallel systems of thin rigid cylindrical inclusions of the elliptical cross-section has been considered. The solutions of these problems by the method of small parameter were obtained.

Стаття надійшла до редколегії 20.12.1999